

[Industriministeren]

heder, der eksporterer kapitalgoder, at afgive konkurrencedygtige tilbud.

Det gælder efterhånden for al eksport af kapitalgoder, men i særlig grad for eksport til udviklingslandene, at de tilbudte finansieringsvilkår, dvs. løbetid, rente og betalingsvilkår i øvrigt, er en helt afgørende forudsætning for overhovedet at komme i betragtning som tilbudsgiver.

Fonden har gennem årene ved eksport af kapitalgoder udlånt til internationalt aftalte rentesatser. Dette er blevet muliggjort ved, at Nationalbanken refinansierer fondens udlån til rentesatser, der ligger ½ pct. under fondens udlånsrente, hvad enten fonden skaffer sig sine midler ved låntagning i udlandet eller ved låntagning i Nationalbanken.

Fondens lån ydes enten som et lån direkte til den udenlandske køber eller som belåning af den sælgerkredit, eksportøren har ydet ved effektivering af den konkrete eksportforretning.

Ordningen har således haft til formål at stille alle danske kapitalgodeeksporterende virksomheder lige i konkurrencen med udenlandske tilbudsgivere og er generel i den forstand, at den står åben for enhver virksomhed i forbindelse med en konkret eksport af kapitalgoder, forudsat at låntager kan stille betryggende sikkerhed. Det ligger derfor uden for ordningens formål, at der til fondens udlån knyttes betingelser vedrørende den enkelte virksomheds finansielle situation i øvrigt, som f.eks. indtjening, likviditet, udbyttepolitik og lignende. Fondens har således heller ikke betinget sine lånetilbud af, om låntager har haft finansielle indtægter ved udlån af likvide midler til anden side.

Det er min opfattelse, at fondens virksomhed har haft afgørende betydning for store dele af den danske eksport af kapitalgoder, herunder af større industrielle anlæg og de senere års betydelige eksport inden for byggeindustrien.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 154:

Forslag til lov om ophævelse af lov om socialforskningsinstituttet. (Nedlæggelse af socialforskningsinstituttet).

Af Glistrup (FP) m.fl.

(Fremsat 15/2 '83).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Socialministeren (Palle Simonsen):

Regeringen kan ikke acceptere forslaget om ophævelse af loven om socialforskningsinstituttet. Instituttet er et statsligt målforskningsinstitut, der er oprettet for gennem forskning at tilvejebringe et sikrere beslutningsgrundlag for lovgivning og administration og bidrage til en bedre orientering om de problemer, som samfundsudviklingen rejser, og en sådan forskning er der efter regeringens opfattelse brug for.

Det kan imidlertid diskuteres, som det også er blevet gennem nogle år, i hvilket omfang socialforskningsinstituttet har løst sine opgaver på helt tilfredsstillende måde. Jeg vil ikke nu gå ind i en vurdering af instituttets hidtidige virksomhed, det er fremtiden, der er af betydning, og jeg tror, det vil være muligt at tilrettelægge instituttets arbejde på en sådan måde, at instituttet kan frembringe værdifulde forskningsresultater som baggrund for tilrettelæggelsen af socialpolitikken.

Jeg har, som det har været omtalt i pressen i januar, engageret konsulentfirmaet T. Bak-Jensen til at gennemføre en undersøgelse af instituttet. Hovedoverskriften for problemformuleringen er, hvordan instituttet kan tilpasses 1980ernes nye situation. Arbejdet afsluttes i juni i år med afgivelse af en rapport, og herefter vil jeg tage stilling til, i hvilket omfang der er behov for iværksættelse af initiativer med hensyn til instituttets virksomhed.

På denne baggrund skal jeg gentage, at regeringen ikke kan acceptere det fremsatte forslag.

Albertsen (S):

Det forslag, fremskridtspartiet her har forelagt folketinget, er jo lidt af en genganger fra 1975, men det er hverken i indhold eller konsekvens blevet bedre af at have været lagret i nogle år.

Det forekommer mig, at den ordning, vi har med et socialforskningsinstitut, er særdeles værdifuld. Når man i bemærkningerne til lovforslaget oplyser, at der kun er 5-10, der

[Albertsen]

læser publikationerne derfra, så må det vistnok være en statistik, der er baseret på fremskridtspartiets egne vælgere eller eventuelt partiets folketingsgruppe. Jeg tror nok, at erfaringerne og indtrykkene af det, der sker på socialforskningsinstituttet, er helt anderledes, materialet er et ganske andet. Af de 197 publikationer, instituttet har udsendt, er der adskillige, der har haft banebrydende indflydelse på lovgivningen og har givet meget værdifuld viden både med hensyn til nye love og med hensyn til erfaringer med love, der er vedtaget.

Jeg mener, at der er grund til klart og skarpt at tage afstand fra lovforslaget. Instituttet er et nyttigt element i det danske samfund. Det samarbejde, der finder sted med de 3 involverede ministerier, foregår, så vidt jeg har forstået, harmonisk og tilfredsstillende. At den særlige fagminister, altså socialministeren, har fundet anledning til at foretage en særlig undersøgelse heraf, nu vel, det er hans ret. Man kunne måske tænke sig, at andre skulle have foretaget undersøgelsen, ikke så meget andre ministre, men et andet element. Det må vi vende tilbage til, når vi får et materiale herom.

Jeg skal med disse bemærkninger afvise forslaget. Vi ønsker ikke på nogen som helst måde at støtte det. Vi mener, at det er urimeligt og usagligt og bygget op på forkerte forudsætninger og på forkerte erfaringer.

Lizzie Lichtenberg (KF):

Det konservative folkeparti kan ikke anbefale dette lovforslag om ophævelse af loven om socialforskningsinstituttet.

Socialforskningsinstituttet blev jo oprettet ved lov i 1958 for gennem forskning at foretage, fremme og samordne undersøgelser, forsøgsarbejde til belysning af sociale forhold, herunder de sociale sikrings- og bistandsordninger, af arbejdslivet, af de sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og samfundsforhold.

Det konservative folkeparti anser forskning for betydningsfuld for vores samfund. Vi mener også, at der bør lægges vægt på den sociale forskning, men forskningsresultaterne skal bidrage til en bedre orientering om de problemer, samfundsudviklingen rejser, og derved danne grundlag for tilrettelæggelsen af socialpolitikken.

Vi imødeser med interesse ministerens eventuelle initiativer vedrørende instituttets fremtidige virksomhed og kan derfor ikke anbefale forslaget.

Henrik Toft (V):

Venstre har tidligere stillet spørgsmål om socialforskningsinstituttets virksomhed. Derfor synes vi også, det er relevant med socialministerens undersøgelse af instituttets virksomhed igennem et konsulentfirma. Jeg er meget enig i, at hvis instituttet og dets undersøgelser skal have værdi for socialpolitikken, så er det fremtiden, vi skal interessere os for, i stedet for at kulegrave fortiden.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at spørge socialministeren, hvor meget kompetence socialforskningsinstituttet har med hensyn til selv at foranstalte undersøgelser. Skal de ikke have godkendt deres projekter af socialministeriet? Venstre forudsætter selvfølgelig, at instituttet i sin virksomhed er loyalt over for den til enhver tid siddende regering. Der er således spørgsmål at stille om socialforskningsinstituttets virksomhed.

Venstre kan ikke støtte det lovforslag, fremskridtspartiet her har genfremsat, om ophævelse af lov om socialforskningsinstituttet, men derfor kan vi da godt harcelere lidt over, som også socialministeren gjorde det, at der ingen fornyelse er sket i eksempelangivelserne i bemærkningerne til lovforslaget.

Venstre ser frem til en redegørelse fra socialministeren om instituttets fremtidige virksomhed. Den vil vi godt afvente. Derfor afviser vi forslaget.

(Kort bemærkning).

Albertsen (S):

Så vidt jeg ved, er hr. Henrik Toft medlem af partiet venstre, og det har en undervisningsminister, der hedder Bertel Haarder. Så vidt jeg ved, har denne undervisningsminister til enhver tid plæderet for det synspunkt, at forskningen skal være fri.

Må jeg opfatte hr. Henrik Tofts spørgsmål til socialministeren således, at han ønsker, at socialministeren skal afgøre, hvilke områder socialforskningsinstituttet skal gå i gang med at undersøge? Så er det klart, at der er tale om politisk kontrol, en politisk nedvurdering af forskningens frihed. Jeg må i givet fald konstatere, at hr. Henrik Toft lykkeligtvis er

[Albertsen]

dybt uenig med undervisningsministeren på det pågældende område.

(Kort bemærkning).

Henrik Toft (V):

Det er fantastisk, så god hr. Albertsen er blevet til at tolke venstremedlemmers udtalelser. Jeg synes nu ikke, at han er god til det, men han kunne jo tage at høre efter, hvad jeg siger. Det er han ikke særlig god til.

Jeg vil gerne sige til hr. Albertsen, at der er ingen tvivl om, at forskningen skal være fri, men det kan da ikke være sådan, at man driver en virksomhed imod den siddende regering. Det tror jeg også at hr. Albertsen vil have sig meget frabedt.

(Kort bemærkning).

Albertsen (S):

Det var jo et svar, man kan mærke sig og sukke over. Det er ikke et spørgsmål om min fatteevne eller ikke fatteevne.

Hvad var det, hr. Henrik Toft sagde? At forskningsinstituttet her – det må jo så også gælde andre områder – til enhver tid skal være underlagt den pågældende regering og den pågældende minister. Det var det, hr. Henrik Toft sagde fra denne talerstol, og hvis hr. Henrik Toft vil gå op og dementere sig selv, så er jeg lykkelig og glad og taknemmelig. Jeg ønsker ingen politisk kontrol, ingen politisk underlægning af forskningen, og jeg håber, at et overvældende flertal på ethvert tidspunkt, uanset hvilken regering det drejer sig om, vil sikre, at der aldrig vil ske angreb på denne frihed.

(Kort bemærkning).

Henrik Toft (V):

Hr. Albertsen, jeg må sige til dig, at jeg synes ikke, det er rigtigt, som du udlægger mit første indlæg.

Anden næstformand (Mette Madsen):

Man taler ikke direkte til medlemmerne.

Henrik Toft (V):

Undskyld, formand.

Lad mig så sige det på den måde, at selvfølgelig skal forskningen være fri, men derfor kan det da godt være relevant en gang imel-

lem at give en kontant bemærkning om nogle ting, som man synes er urimelige.

(Kort bemærkning).

Albertsen (S):

Jeg konstaterer med glæde, at hr. Henrik Toft dementerer sig selv, og jeg synes, det er værdifuldt, at vi har fået den afklaring.

Alice Faber (SF):

Jeg synes også, det var nogle meget interessante bemærkninger hr. Jens Thoft – undskyld, hr. Henrik Toft – kom med her fra talerstolen, men jeg føler mig dog tilfreds med, at hr. Henrik Toft har dementeret, at den siddende regering skal styre forskningen i Danmark. Det mener jeg heller ikke plejer at være venstres politik.

Det er svært at se, om fremskridtspartiets forslag overhovedet skal tages alvorligt. Bemærkningerne lægger ikke op til det, synes jeg. Ud over visse polemiske bemærkninger er der klart tale om genbrug af fremskridtspartiets 1975-forslag. Det repræsentative udsnit af publikationerne indeholder overhovedet ikke titler fra perioden efter 1975. En titel som »Nederst ved bordet« måtte da ellers lige være noget for dem, der tror, at sagligheden i og anvendeligheden af et forskningsarbejde blot er et spørgsmål om, hvad der står på titelbladet.

SF mener, at SFI, altså socialforskningsinstituttet, skal bevares, men vi er ikke ukritiske over for instituttet. Specielt er vi meget kritiske over for den drejning af socialforskningen, som man uvægerlig får indtrykket af at regeringen er godt i gang med at gennemføre. Socialministerens private konsulentundersøgelse, som er sat i gang hen over hovedet på instituttets styrende organ, socialforskningsrådet, giver mest af alt indtryk af blot at være et alibi for ændringer af rammen om SFI med det primære formål at undertrykke kritisk, uafhængig og dermed for den nuværende regering ubekvem socialforskning.

Når ministeren ønsker, at instituttets forskning i højere grad skal leve op til 1980ernes krav, kan der vel næppe herske tvivl om, at det er besparelser og nedskæringer, der tænkes på. Der er ikke holdepunkter for, at ministeren overhovedet har andet i sine tanker.

[Alice Faber]

Forslaget må vel reelt ses på baggrund af, at mange SFI-publikationer sagligt og solidt understøtter kritikken af og påviser kortsigtetheden i nedskæringspolitikken. Man kan blot beklage, at det politiske budskab trods publikationernes voluminøse omfang så ofte skal findes mellem de mange linjer. Det virker unægtelig ofte, som om en SFI-medarbejder ikke kan tillade sig at skrive helt så klart og kritisk, når resultatet går på tværs af den etablerede socialpolitik.

Vi går altså imod fremskridtspartiets forslag, ikke mindst fordi der netop nu er et overvældende behov for uafhængig og kritisk forskning i sociale forhold. I stedet for en nedlæggelse eller en strammere styring fra socialministerens side finder vi det først og fremmest vigtigt at få styrket SFIs uafhængighed og centraladministration. Det ville være en god hjælp, om ministeren kunne redegøre for sine intentioner og i denne forbindelse specielt uddybe, hvad han mener med 1980ernes krav.

Askjær Jørgensen (FP):

Socialministerens paragraf på finansloven er ret omfangsrig i antal sider, i kontonumre og i antal kroner, der forbruges. Den nuværende firkloverregering siger, at det er nødvendigt at se på alle udgiftsposter, hvor man kan skære ned. Derfor har vi rakt hånden frem til firkloverregeringen og har gjort opmærksom på, at her er et område, hvor man udmærket kunne lave nogle besparelser.

Det samlede antal kroner, man bevilger til socialministerens ressort, kan bruges på forskellige måder. I fremskridtspartiet mener vi, at de penge, man bevilger, skal bruges til socialhjælp, til hjælp til mennesker, der er i nød. At socialdemokratiet og andre socialistiske partier ønsker, at pengene skal bruges til noget helt andet, nemlig til at have en hel masse folk ansat rundt omkring på en masse fine kontorer, er vi klare over. Men vi vil godt tillade os endnu en gang at gøre firkloverregeringen og socialministeren opmærksom på, at i en tid, hvor man skal skære ned, og hvor man skal spare, er vi helt enige i, at vi skal koncentrere os om, at vi har et medmenneskeligt ansvar for de mennesker, der er i nød. Derfor skal der bevilges social hjælp, men man skal skære i de alt for mange unø-

dige luksusstillinger rundt omkring i de forskellige institutioner.

Det er helt konkret det, der er hensigten med genfremsættelsen: vi mener, det er nødvendigt at gøre opmærksom på, at her kan der godt spares noget. Vi tror også, at socialministeren er kritisk over for forbruget på en række områder inden for sit ministerium, og vi håber da også, at den undersøgelse, ministeren har sat i gang, vil resultere i, at vi bliver imødekomet ret kraftigt på dette område. Vi håber selvfølgelig på, at vi bliver imødekomet fuldt ud.

Nu kan ministeren jo ikke gøre det her og nu, men det kunne godt ske, at når den undersøgelse, der er sat i gang, er afsluttet, så siger ministeren: det er ligegodt rigtigt, hvad fremskridtspartiet siger, det er en institution, som vi hurtigst muligt må have nedlagt. Det vil vi selvfølgelig hilse med glæde.

Jeg skal sige til hr. Albertsen vedrørende det med, at man skal have frihed inden for forskningen, at når et institut bevidst forsker i, hvordan man bedst kan få Danmark socialiseret, hvordan man bedst kan få de socialistiske tankegange listet ind i hver en krog af samfundet, så synes vi ikke, der skal være frihed til at forske på området. Det er det, vi føler socialforskningsinstituttet gør, og derfor mener vi altså, at der skal lukkes totalt i for den kasse.

Hr. Albertsen siger også, at der er kommet megen god inspiration til lovgivningen derfra. Ja, det er der efter socialdemokratiets opfattelse, men al den lovgivning, der er inspireret af socialforskningsinstituttet, er lovgivning, som har skadet de svage i samfundet og oprettet en masse stillinger, hvortil man bruger en masse penge af socialministeriets budget til lønninger, så der ingenting bliver til at hjælpe de svage i samfundet. Det er nøjagtig den inspiration, hr. Albertsen har fået, og derved har han skabt mange gode stemmer for sit parti, og det er det, vi ønsker at udrydde.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Socialforskningsinstituttet har jo til stadighed været genstand for debat, og det er, fordi det er et politisk spørgsmål. Man har set politisk på de publikationer, der er kommet derfra, og ønsker man at ændre ved det, har man været reaktionær – sådan er der blevet

[Yvonne Herløv Andersen]

set på det – mens man, hvis man ønsker, at det kører videre uændret, det gælder i øvrigt al socialpolitik, er med, er progressiv, er venstrefløjspolitiker. Det tror jeg godt vi kan flytte et hul på.

I realiteten har vi alle sammen brug for de publikationer, der kommer fra socialforskningsinstituttet. Mange af dem har været ganske glimrende. Jeg synes ikke, at en redøgørelse for den historiske baggrund kan udelades, når man skal tage stilling til lovgivningsarbejdet fremover. Man er nødt til at have noget at basere det på.

Men det er lige så klart, at det, de laver, skal man kunne bruge til noget, og man skal også kunne bruge det fremover. Derfor ser jeg også den undersøgelse, socialministeren har sat i gang, som et ønske om ajourføring af instituttet. Jeg har selv altid gerne villet have at vide: hvad laver de egentlig, hvor meget er sat i gang på eget initiativ, hvor meget har man bedt dem om at lave, hvem har bedt dem om at lave det osv., hvad koster det, hvor mange mennesker er der ansat? Jeg er godt tilfreds med, at man får det undersøgt og får afklaret, hvad der foregårovre i socialforskningsinstituttet. Men det er et politisk spørgsmål – det har det altid været – at beskæftige sig med socialpolitik. Laver man specielt publikationer om grupper, der er dårligt stillede, kan det meget nemt få det præg, hvis man solidariserer sig med dem, at man vil noget ganske bestemt.

Jeg ville gerne, at man fik nogle neutrale publikationer ud, som kunne bruges, ligegyldig hvilken regering der sad. På den måde ville instituttet opfylde sit formål på en langt bedre måde. Så jeg imødeser den undersøgelse, der er sat i gang.

Jeg har selv tidligere rejst spørgsmålet og vil gerne have det vendt en gang, bl.a. ud fra fremskridtspartiets synspunkt: er det overhovedet nødvendigt? Hvad laver de derovre? Det kan vi få at vide nu i udvalget.

Aase Olesen (RV):

Fremskridtspartiet nævner selv, at dette lovforslag er en genfremsættelse, og jeg skal derfor kvittere med at gentage, hvad det radikale venstres daværende ordfører sagde. Det var hr. Ingomar Petersen, der den 12. februar 1976 sagde, at det radikale venstre

klart og utvetydigt melder fra. Han tilføjede (Folketingstidende 1975-76, sp. 5878):

»Vi tillægger det overordentlig stor betydning, at der findes en videnskabelig institution, hvor der drives forskning omkring det store og stadig voksende felt, der hedder det sociale trygheds- og velfærdssystem; dette taget i ordenes videste betydning.«

I anledning af, at fremskridtspartiet her har genfremsat sit forslag, føler jeg ikke trang til at tage nogen stor diskussion op. Det vil vi gerne bruge en anden og bedre lejlighed til. Men jeg kan dog godt slutte med det, hr. Ingomar Petersen sluttede med dengang. Han sagde nemlig i slutningen af sin tale:

»Bemærkninger fra fremskridtspartiet til lovforslaget stempler forslagsstillerne som i lige høj grad ukyndige og arrogante, og jeg finder intet formål i at kommentere dem.«

Tinning (VS):

Det kommer næppe bag på særlig mange, at VS ikke kan støtte lovforslaget fra fremskridtspartiet. Men når vi alligevel drøfter socialforskningsinstitut og ikke mindst snakker om den undersøgelse, socialministeren har sat i gang, er der da nogle få ting, jeg godt kunne tænke mig at få opklaret.

Først og fremmest kunne jeg godt tænke mig, at socialministeren fortalte os, hvad konsulentfirmaet T. Bak-Jensen overhovedet laver i denne sammenhæng, hvad det er, det skal lave. Jeg har endnu ikke forstået, hvad den undersøgelse går ud på, og jeg har slet ikke forstået, hvorfor et privat konsulentfirma skal rages ind i den sammenhæng. Vi har faktisk noget, som hedder planlægningsrådet for forskningen, og vi har statens samfundsvidenskabelige forskningsråd. Vi har altså instanser, der godt kunne gå ind og sige noget om, hvad det er for en forskning, der foregår, og hvordan man vurderer den. Men socialministeren har fundet det for godt at få Jensenfirmaet ind i det. Jeg vil godt vide hvorfor, men i og for sig også, hvad det egentlig er, de skal lave. Det, vi foreløbig har fået at vide, er tydeligvis ikke engang det halve af sandheden.

Officielt har socialministeren mange gange fortalt os, at der er brug for, at forskningen i højere grad omhandler nutidens problemer og i højere grad beskæftiger sig med

[Tinning]

1980ernes nye situation og sådan noget. Men når så instituttet derovre en gang imellem laver noget, som direkte kunne bruges, så lader socialministeren og de andre, de borgerlige partier, som om instituttet slet ikke har lavet det.

Et enkelt eksempel: socialreformundersøgelsen, der er i gang. Bind 1 er kommet, det omhandler det sociale ankesystem. Der står en masse ting i den rapport, som er kommet, om, hvordan ankesystemet fungerer. Konklusionerne af indholdet af den rapport er overhovedet ikke blevet brugt til noget som helst i det lovgivningsarbejde, som foregår for tiden. Socialministeren har sagt, at den rapport kan vi bruge næste gang, vi skal kigge på sagen. Det er dog en slags fremskridt. Men der ligger faktisk en rapport, som man ikke bruger til noget. Derfor er det selvfølgelig hykleri at komme og sige, at problemet er, at de ikke forholder sig til nutidens problemer ovre i SFI. Det må være noget andet, man vil, og jeg vil godt vide, hvad det andet er.

Jeg kunne da også godt tænke mig ved lejlighed at få at vide af fru Yvonne Herløv Andersen, hvad en neutral publikation er for en dims. Det er da klart, at afhængig af, hvor man står politisk, forsøger man at bruge de rapporter til noget forskelligt. Det er der ikke noget mærkeligt i. Hvis det i øvrigt er lavet videnskabeligt og solidt og holdbart, vil det vise sig, hvem der kan bruge de videnskabelige resultater til hvad. Hvis man laver en ordentlig forskningsrapport, kan man heller ikke bare gå hen og bruge den til et eller andet ud i den blå luft.

Det, vi selvfølgelig alle sammen beder om, er noget forskning, som siger: sådan og sådan fungerer det sociale system i dag. Man kan så kritisere den og sige: ja men det er ikke undersøgt ordentligt, eller de resultater er ikke bearbejdet ordentligt, det kan man da godt. Men vi kan da ikke komme uden om, at uanset hvordan man laver det arbejde, er det politisk i sig selv, og også anvendelsen er politisk. Sådan er det. Neutral forskning eller en neutral forskningsrapport eksisterer ikke, og hver gang nogen stiller krav om det, bliver jeg bange, for det må være et eller andet med, at man er ude efter noget bestemt. Jeg ved ikke rigtig hvad, så jeg vil godt høre, hvad fru Yvonne Herløv Andersen er ude efter.

Det er klart, hvad hr. Askjær Jørgensen vil. Hr. Askjær Jørgensen har det jo med at blande socialdemokrati og socialisme sammen i én pærevælling, men hvis vi springer det over, siger han, at folk, der overhovedet vil socialisere, skal simpelt hen ikke have lov til noget. Hvis man laver noget forskning, der bare sigter i den retning, så skal det lukkes, det må de ikke have lov til, væk med det. Det er klar tale, det er rendyrket censur. Det ved man hvad er.

Kravet om en neutral rapport er lidt mindre gennemskueligt, så det ville jeg gerne høre noget mere om. Det er klart, at lige så lidt som vi støtter hr. Askjær Jørgensens krav om højreorienteret censur, lige så lidt stiller vi krav om venstreorienteret censur. Det, det drejer sig om, er at sige: lad instituttet lave nogen forskning, som de finder frem til ved at kigge på, hvordan det sociale system fungerer i dag. Så kan vi bagefter se, hvad vi hver især kan bruge det til. Så enkelt er det.

(Kort bemærkning).

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Det vil jeg meget gerne redegøre for. Jeg mener ikke, socialforskningsinstituttet selv kan være tjent med at få prædikatet enten højrevendt eller venstrevendt, fordi det vanskeliggør dets arbejde. Det vanskeliggør også den brug, der kan være af de publikationer, det kommer med. Det er derfor, jeg taler om neutral – og dermed mener jeg afbalanceret i politisk forstand.

(Kort bemærkning).

Askjær Jørgensen (FP):

Jeg skal meddele, at hr. Tinning oversatte mine udtalelser lidt forkert, for min holdning er ikke, at jeg ønsker højreorienteret censur, men min holdning er, at jeg er antisocialist, så det brager, og det omfatter altså også socialdemokratiet med fuldt drøn på.

Det, der er galt med socialforskningsinstituttet, er følgende: disse mennesker vil jo rent naturligt have et ønske om, at de får størst mulig gage. Der er rigtig mange ansatte derovre, de har flotte lokaler, og de bliver endnu flere, sådan at der bliver endnu flere overordnede offentlige stillinger. Det vil altså sige, at de ønsker, der skal bruges en masse penge, som så ikke kan bruges til social-

[Askjær Jørgensen]

hjælp. De modarbejder altså bestræbelserne på at hjælpe de svage i samfundet. Det kan hr. Tinning ikke modbevise.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Fru Yvonne Herløv Andersens forklaring hjælper lidt på det. Rapporterne skal altså være neutrale og afbalancerede og sådan noget. Men jeg tror egentlig, vi er nødt til at se i øjnene, at vi kommer aldrig i en situation, hvor der ikke vil være både nogle, som siger, at det, de laver dér, er venstreorienteret, og nogle andre, som siger, at det, de laver dér, er højreorienteret. De etiketter skal nok komme drønende.

Hr. Askjær Jørgensens indlæg var et pragtfuldt eksempel på, at uanset hvad der i øvrigt foregår i den virkelige verden, kan man ustandselig sætte det samme stempel på. Jeg tror ikke, vi kommer uden om det.

Derfor synes jeg, det er så vigtigt, at vi siger: vi sørger for, at SFI og andre forskningsinstitutter selv får friheden til at forske i det, de vil. Og så må vi selvfølgelig bruge det til, hvad vi kan. Det er det, der er vigtigt.

Derfor synes jeg også, det er uhyggeligt, at bare fordi Berlinske Tidende og nogle andre såkaldt lodige dagblade førte noget kritik frem af SFIs virksomhed, så kom socialministeren og sagde: nu må vi have ham dér T. Bak-Jensen – eller hvad det var, firmaet hed – til at kigge på det, for her er åbenbart noget galt. Det var allerede et af de knæfald, som er så farlige. Det er det, jeg synes det er vigtigt at advare imod.

Man kan kalde tingene, hvad man vil, men hvis man siger, at de, der efter min mening – det vil altså sige hr. Askjær Jørgensens mening – bedriver forskning, der sigter mod socialisering, skal have lukket munden, de skal have frataget midlerne, ja men så er det censur, og det er ikke noget andet. Så kan hr. Askjær Jørgensen kalde det alle mulige andre ting, men det er censur, man lægger op til, når man siger: de, som bedriver forskning, som jeg er uenig med, skal have lukket munden, og de skal have frataget midlerne. Det var lige præcis, hvad hr. Askjær Jørgensen sagde i sit ordførerindlæg.

(Kort bemærkning).

Askjær Jørgensen (FP):

Jeg skal medgive hr. Tinning, at jeg ofte er naiv. Det er jeg, hver eneste gang jeg forsøger på at presse noget ind i hovedet på hr. Tinning.

Det, jeg er utilfreds med, er, at fremskridtsfolk skal betale skat til at finansiere et socialforskningsinstitut, der politisk forsøger at ødelægge os. Det er vi ikke tilfredse med. Det er nøjagtig det samme som, at vi ikke vil finde os i, at fremskridtsfolk via fagforeningskontingenter skal finansiere socialdemokratiets presse og andre underlødige organer.

Glistrup (FP):

På mandag er det 25 år siden, folketinget ved tredje behandling fik gennemført, at vi skulle have et socialforskningsinstitut. Det var tilbage i regeringen H. C. Hansens dage. Af de partier, der dengang var repræsenteret i folketinget og stadig sidder herinde, var der to, der ikke kunne medvirke til forslaget, nemlig venstre og det konservative folkeparti. Det, vi har oplevet i dag, er en bekræftelse på det, som vi har oplevet gang efter gang. Man kan definere de to partier som partier, som i dag kæmper for at forsvare det, som de ikke havde styrke til at forhindre blev gennemført i sidste generation. Det har vi fået belyst gang efter gang, og det får vi belyst igen i dag, så der var ikke noget som helst opsigtsvækkende i, hvad vi hørte fra socialministerens side, eller hvad vi hørte fra regeringspartiernes side.

Hvad angår oppositionen, var det jo således, at hr. Albertsen var af den opfattelse, at der skulle være kommet noget værdifuldt ud af disse 25 år, men jeg bemærkede dog, at hr. Albertsen ikke kunne påvise et konkret eksempel. Det må selvfølgelig medgives, at det altid kan være noget svært at sige, hvordan udviklingen ville have været, hvis der ikke var sket det, der skete, nemlig at vi fik et socialforskningsinstitut.

Men det er i hvert tilfælde forslagsstillernes samlede vurdering, at der ikke er tusind mennesker, der i dag er blevet klogere, end de ellers ville have været, som følge af, at vi nu har haft dette institut til igennem 25 år at forbruge hundredvis af skattemillioner, at forbruge tusindvis af mandår på det, som man laver derude, og at de, der måtte have lært noget ved at spille deres tid på at tygge

[Glistrup]

sig igennem alle disse tykke publikationer, der er kommet, nok ikke med mange tødder har forbedret de sociale vilkår her i landet. Jeg vil tro, at de sociale vilkår her i landet havde været mindst lige så gode, hvis vi ikke i de 25 år havde haft et socialforskningsinstitut, som de er nu.

Dermed være selvfølgelig ikke sagt, at man ikke må forske i sociale forhold, men vi har trods alt noget, der hedder universiteter, vi har trods alt noget, der fungerer rundt omkring i forskellige organisationer, vi har almindelig samfundsmæssigt interesserede mennesker, vi har et socialministerium osv. Derfor tror jeg nok, at det, som har stået af ting, der har kunnet bruges, i socialforskningsinstituttets umådelig mange tusinder af sider, de har udsendt, kunne vi lige så vel have fået frembragt med indsats af væsentlig mindre ressourcer.

Der var en diskussion mellem hr. Albertsen og hr. Henrik Toft – der ikke hedder Jens, som fru Alice Faber troede; hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med – om, hvorvidt dette har noget med forskningens frihed at gøre. Det er fuldstændig fjollet at sætte dette forslag i forbindelse med forskningens frihed eller at sige, som hr. Tinning svingede sig op til, at dette skulle være censur af en eller anden art.

Det her har noget at gøre med, at skatteydermidlerne skal anvendes på en måde, så man viser respekt for, at det er andre menneskers penge, man disponerer over. Selvfølgelig skal da den argeste socialist have lov til at forske alt det, han overhovedet vil, men han skal bare ikke have en øre af skatteydernes penge til det. Der er det altså, at vejene skilles.

Hr. Albertsen, hr. Tinning og lignende socialister kalder det forskningens frihed, men der er tale om en frihed til at hugge andre menneskers penge og bruge dem til det, som man nu engang kan lide at gå og tulle rundt med i form af disse ting, som vi nu har set i rapporterne fra f.eks. socialforskningsinstituttet ned igennem alle disse mange år.

Her er det, at fremskridtspartiet siger nej. I hvert tilfælde i en stat, der i den grad er kørt rabundus, som f.eks. den gældende finanslov viser, må vi finde frem til at spare, og vi må finde frem til at spare ikke bare på de steder, hvor vi kan spare milliardbeløb, men også, hvor vi som her vil kunne spare

30–40 mill. kr. på årsbasis. Det er også værd at få taget med. Derfor er det først og sidst et finanspolitisk forslag. Det har meget lidt at gøre med, hvorvidt forskningen skal være friere eller ikke friere.

Fru Alice Faber fra SF kritiserede, at vi af de repræsentative eksempler, vi giver på, hvad der er kommet af rapporter fra socialforskningsinstituttet, kun nævner nogle gamle titler fra før 1975.

Det er ganske naturligt, for det, som fru Alice Faber citerede fra argumentationen i bemærkningerne, står i anførelsestegn, idet der er tale om et citat fra, hvad der blev fremført i forbindelse med 1975-lovforslaget. Efter at vi har gennemgået de pågældende eksempler, konkluderer vi og siger:

»Hovedpræget i udviklingen siden 1976 har været, at socialforskningsinstituttet har lært noget – men langtfra nok – af fremskridtskritikken.«

Vi kunne selvfølgelig godt have fyldt yderligere en side af bemærkningerne ud med at sige, hvor vi synes de er kommet noget længere frem inde i Borgergade i retning af at kunne gøre det lidt mere lødigt, end forholdet var, før fremskridtspartiet satte rav i den. Men den tærskel, hvor vi kan bruge skatteyderpenge, er i allerhøjeste grad også rykket højere op. Da vi diskuterede det sidst, i 1975–76, var det således, at staten stort set ikke havde noget underskud, men nu er vi altså kommet frem til, at til trods for at skatetrykket er steget i de mellemliggende år, er underskuddet vokset og vokset i hvert evig eneste finansår siden 1975–76. Derfor er der endnu større grund til at udvise den yderste grad af spareiver i dag sammenlignet med, hvad man eventuelt kunne tillade sig af flodheder i 1975–76.

Derfor er der god grund til, at fremskridtspartiet med nogle års mellemrum – i dette tilfælde er det 7–8 år – minder om, hvad der er af sparemuligheder, og får tingene taget frem til debat.

Når jeg på traditionel vis som ordfører for forslagsstillerne skal takke nogen, så vil jeg først og fremmest takke forslagsstillerne for, at de har bragt tingene frem, så man igen kan blive opmærksom på, hvad der må være den dårlige samvittighed. Ellers vil jeg takke hr. Askjær Jørgensen for hans indlæg. Andre er der absolut ingen grund til at takke for

[Glistrup]

noget som helst i forbindelse med denne seance her i dag.

Socialministeren (Palle Simonsen):

Jeg skal afstå fra at blande mig i den spændende debat, der har været om forskningsprincipper i almindelighed og forskning på socialforskningsinstituttet i særdeleshed, men for at der ikke skal være nogen tvivl om regeringens holdning, vil jeg dog godt citere afslutningen på den pressemeddelelse, som jeg udsendte den 14. januar i år, da aftalen med T. Bak-Jensen var indgået om den undersøgelse, der har været diskuteret så meget her i dag. Der står i meddelelsen:

»Undersøgelsen skal tage hensyn til et kreativt og udviklingsdygtigt forskningsinstituts forudsætninger, herunder ajourføring og videreudvikling af teorier og metoder og tilvejebringelse af indsigt i de sociale processer, som er nødvendige for at bidrage til de ovennævnte opgaver for offentlige myndigheder.

Det forudsættes, at socialforskningsinstituttet opretholdes som selvstændig forskningsinstitution.«

Det er ikke mindst det sidste, der er vigtigt, og som jeg bare for en ordens skyld vil gøre gældende på regeringens vegne.

Man kan naturligvis altid diskutere, hvorvidt man skal have forskning eller ej, også på et område som det sociale. Men når man tager i betragtning, at der er tale om et budget på det sociale område for stat, amter og kommuner på ca. 80 mia kr. – eller ca. 1/3 af det offentliges samlede udgifter – så ville jeg føle det uansvarligt, hvis ikke vi fik et fornuftigt undersøgelses- og forskningsmateriale i almindelighed, både til at bedømme resultatet af ting, der er gennemført, og til at pege ud i fremtiden.

Det, som vi har været utilfredse med fra regeringens side, er, at vi måske ikke har følt, at der kom materiale nok til den mere aktuelle situation, det, som vi kalder 1980ernes situation. Det er derfor, vi har igangsat en undersøgelse. Som jeg sagde i mit første svar til forslagsstillerne, finder jeg ikke nogen grund til at gå ind i en nærmere drøftelse af disse ting, før vi kender resultaterne af denne undersøgelse.

Når hr. Tinning spørger: hvad er det egentlig, hr. T. Bak-Jensen skal lave? så vil jeg da godt svare endnu en gang. Det frem-

går i øvrigt også af den pressemeddelelse, som er udsendt den 14. januar i år, men det kan måske være meget sundt af hensyn til debatten her i dag at præcisere endnu en gang det, som er målsætningen for den undersøgelse, der er gennemført.

Man skal se på socialforskningsrådets funktionsevne og mulighed, direktørens og forskningsledernes faglige og tidsmæssige styring af forskningsarbejdet i instituttet, tilrettelæggelsen i øvrigt af arbejdet i instituttet, herunder samarbejdet mellem forskningsgrupperne, medarbejderrekrutteringen, den eksterne finansierings fordele og ulemper, mulighederne for ved ændret udformning af forskningsprojekterne samt kortere tidsfrister at gøre forskningsresultaterne mere anvendelige for de offentlige myndigheder, mulighederne for i højere grad at kunne bistå centraladministrationen ved udarbejdelse af notater m.v. samt kontakten med offentlige myndigheder om løsning af forskningsopgaver.

Der er altså ikke noget, som her lægger op til en indsnævring af selve forskningsprincipperne, men der er til gengæld tale om at prøve at nå frem til i højere grad at kunne udnytte materialet fra socialforskningsinstituttet, således at vi har det bedst mulige grundlag for de politiske beslutninger, der træffes her i huset. Det må for mig at se være noget ganske afgørende.

Naturligvis kan ethvert folketingsmedlem finde rapporter fra socialforskningsinstituttet, som støder imod hans eller hendes politiske opfattelse, anderledes kan det nok ikke være. Men jeg synes også, det skal understreges her i dag, at der er kommet – og det gælder de fleste – et meget stort antal rapporter, som har givet et godt billede af situationen, og som er et væsentligt værktøj for de socialpolitiske beslutningsprocesser. Det er ikke bare et spørgsmål om rapporter, der bliver sendt og uddelt.

Her i meddelelsescentralen er der jo også masser af rapporter, som går til kommissioner, der har været nedsat gennem årene, og hvor man får analysemateriale, tal osv. som grundlag for kommissionsmedlemmernes behandling af et givet kommissorium. Nok kan der være rapporter – det er der også for mit eget vedkommende, det er ikke nogen hemmelighed – hvorom man kan sige, at det synes man måske ikke var særlig hensigtsmæs-

[Socialministeren]

sigt, men for langt størstedelens vedkommende vil jeg gerne sige, at det i høj grad er materiale, som vi har brug for i dette hus.

Albertsen (S):

Jeg skal ikke undlade at sige, at jeg er meget glad for adskillige af de passager, der forekom i ministerens tale. Det er ikke så ofte, jeg har lejlighed til at komplimentere ministeren, men der var passager, som jeg godt ville sætte en tyk streg under.

Ministeren fremhævede bl.a., at netop når det er så væsentlig en side af det moderne samfund at bruge mange midler til at løse sociale opgaver, så ville det være fuldstændig tåbeligt – hvis der ikke skal bruges stærkere udtryk – ikke at få det bedst mulige bedømmelsesgrundlag frem for at træffe de rigtige beslutninger.

At så – det kan jo konstateres ved næsten hver eneste socialpolitiske debat her i tinget – nogle af tingets medlemmer ikke har læst dem og ikke har draget nogen lære af dem, det er bare noget, som vi selvfølgelig har lejlighed til at konstatere. Det er også derfor, der kommer en så urimelig kritik frem i dette tilfælde af socialforskningsinstituttet.

Jeg vil sige til hr. Glistrup, at når der er tale om forskningsfrihed – uanset om det gælder socialforskningsinstituttet eller universitetet eller andre – kunne vi så ikke rent sagligt, rent realistisk erkende, at det har ikke noget med de pågældendes politiske opfattelse af gøre? Jeg aner ikke, hvor de mennesker står politisk, der er beskæftiget på socialforskningsinstituttet, og det interesserer mig overhovedet heller ikke, om så de ansatte var fremskridtsfolk – det ville jo nok ikke sikre nogen bedre kvalitet, men lad det nu være.

Det, der er det væsentlige, er, at de løser nogle opgaver, som et forskningsråd – sammensat efter gældende lovgivning – pålægger dem. De tilvejebringer materiale, som man kan være enig i eller uenig i, men som altså er en belysning af de faktiske sociale forhold, og derved giver de os det bedste arbejdsgrundlag. Det er sigtet med det. Derfor var det rigtigt, det, Bomholt lavede i 1958, og derfor er det også rigtigt i dagens Danmark at have et institut, der udgiver det materiale, som vi har så stærkt brug for.

Askjær Jørgensen (FP):

Jeg har blot to bemærkninger. Man siger, at den demokratiske proces bevæger sig langsomt. Det vil jeg give ret i.

Hvis man læser, hvad der blev sagt, da vi sidst havde dette forslag til behandling, og man læser eller hører efter, hvad der nu er sagt, så kan man sige, at det bevæger sig en lille smule. Det eneste lyspunkt, jeg kan skimte, er, at ministeren nu ligesom har haft nogle intentioner om, at socialforskningsinstituttet i højere grad skulle kunne omdannes til at være et værktøj, der kunne lave notater til brug for socialministeren og andre, der skal fremsætte lovforslag på det sociale område. Helt konkret bevæger man sig et lille bitte stykke. Når man bevæger sig så lidt, hver gang vi fremsætter lovforslag, bliver vi nok nødt til at fremsætte det nok så hyppigt i fremtiden. Det vil jeg skrive op i min kalender, at det skal vi gøre.

Der har været talt en hel del om genbrug i dag. Hvis man endelig vil forske i noget interessant, kunne man give sig til at forske i, hvorvidt der genbruges i det, de politiske partier har sagt. Jeg har lagt mærke til, at mit parti hyppigt har sagt, at det var nødvendigt at spare mange steder i den offentlige sektor, men jeg har også hørt, at lignende sætninger i allerhøjeste grad er genbrugt af de nuværende regeringspartier og også af radikale og endda så galt også af visse socialdemokratiske politikere.

Jeg har også bemærket, at en hel del af de besparelsesforslag, vi er kommet med igennem årene, er blevet samlet op og blevet genbrugt af andre partier. Men I er hjertelig velkommen til at lave genbrug her i folketinget. Tak, fordi man laver genbrug. Jeg opfordrer til, at det breder sig meget mere, når det gælder det, fremskridtspartiet har sagt hidindtil.

Tinning (VS):

Jeg skal ikke forlænge debatten meget, men jeg kunne godt tænke mig at få at vide af socialministeren, hvorfor denne gode T. Bak-Jensen eller firmaet T. Bak-Jensen er sat til at lave undersøgelsen af socialforskningsinstituttet. I mit første indlæg spurgte jeg, hvad det var, de skulle lave – det fik vi at vide, formuleret i nogle brede vendinger, man sådan set ikke blev meget kloget af, men skidt da med det – men jeg spurgte også

[Tinning]

om, hvorfor socialministeren havde valgt at lade netop et privat konsulentfirma – det er ikke T. Bak-Jensen, jeg specielt er ude efter – lave undersøgelsen i stedet for at inddrage f.eks. planlægningsrådet for forskningen eller statens samfundsvidenskabelige forskningsråd.

Det er ikke noget, jeg kun har gået og filosoferet over, men det er noget, man også har spurgt om i en leder i bladet Forskningen og Samfundet. I forskerkredse undrer man sig over, hvad det er for et ærinde, socialministeren er ude i. Det er ret usædvanligt, at fordi der i nogle aviser står noget om, at det institut laver et eller andet, som måske ikke er så godt, så går en minister hen og beder et privat konsulentfirma undersøge, hvad det er, der foregår.

De spørgsmål, som socialministeren fortalte os om, lød i hele deres generelle formulering, sådan som jeg kunne høre det, meget relevante. Hvad er det egentlig, de går og laver? Hvad bruger de tiden på? Kunne det ikke gøres lidt fikserer? Det er godt, synes jeg, at finde ud af. Men jeg kan ikke forstå, hvorfor det er T. Bak-Jensen, der skal sidde og lave det, hvorfor ministeren ikke vil bruge nogle af de organer, som sådan set i forvejen oven i købet skulle vide noget om den slags ting.

Specielt vil jeg spørge: hvorfor er planlægningsrådet for forskningen ikke inddraget? Hvorfor har ministeren ikke sagt: kunne I ikke tage og undersøge, hvad det er, de går og laver derovre? Hvis det nu er så vigtigt. Det synes jeg er en vigtig problemstilling, specielt fordi jeg ikke kender noget tilsvarende eksempel på, at en minister er gået ud i byen og har fundet et konsulentfirma og sagt: kan du ikke undersøge mit institut her, for der er vist noget galt, det står i hvert fald i avisen, at det ikke går så godt.

Socialministeren (Palle Simonsen):

Nu føler jeg ikke nogen trang til at give en detaljeret redegørelse til hr. Tinning for, hvorfor vi har valgt netop T. Bak-Jensen. Det kan godt være, at det er usædvanligt. Det mener jeg er en fordel, også for instituttet. Jeg vil gerne understrege, at den debat om socialforskningsinstituttets virke ikke er ny. Det er ikke et problem, der er opstået i min ministertid, det ligger 2-3 år tilbage. Der

har været foretaget forskellige undersøgelser, og der har været forskellige debatter om, hvordan man kunne effektivisere ud fra de principper, som vi har aftalt med det firma, der nu er blevet engageret.

Det kan godt være, det er usædvanligt. Det er faktisk også tilsigtet, at det skal være usædvanligt. Jeg tror, det er til gavn både for fremtidige resultater, for instituttet selv og for de politisk ansvarlige, at der kommer en gruppe af mennesker helt udefra og vurderer det med de friske øjne, der dermed er tale om. Det er en af baggrundene for valget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Mette Madsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 82:

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende produktion og eksport af krigsmateriel.

Af Niels Helveg Petersen (RV) m.fl.

(Fremsat 2/3 83).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Forslagsstillerne gør selv i bemærkningerne opmærksom på, at man tidligere har fremsat tilsvarende forslag. Det skete i 1978 og 1980. Det nye i det nu foreliggende forslag er alene, at det tidligere foreslåede totale forbud mod våbeneksport modificeres til blot at ramme eksport til andre områder end de nordiske lande og NATO-landene.

Det er jo ikke længe siden, vi har haft en debat her i folketinget om våbeneksporten.